

UDK –902
94

ISSN 2490-3930 (print)
ISSN 2744-1318 (online)
GODINA VIII/BROJ 8

UDRUŽENJE ZA PROUČAVANJE I PROMOVIRANJE ILIRSKOG NASLIJEĐA I DREVNIH I KLASIČNIH CIVILIZACIJA
BATHINVS

GODIŠNJAK UDRUŽENJA BATHINVS ACTA ILLYRICA

SARAJEVO, 2024.

IZDAVAČ / PUBLISHER:

*Udruženje za proučavanje i promoviranje ilirskog naslijeđa
i drevnih i klasičnih civilizacija "BATHINVS"*
*The Association for the Study and Promotion of Illyrian heritage,
Ancient and Classical civilizations "BATHINVS"*
Topal Osman Paše 20, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
<http://bathinvs.com/>

ZA IZDAVAČA / FOR THE PUBLISHER: Dženan Brigić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK / EDITOR-IN-CHIEF: Edin Veletovac

IZVRŠNI UREDNIK / EXECUTIVE EDITOR: Amra Šaćić Beća

REDAKCIJA / EDITORIAL BOARD:

Enver Imamović (Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu / Faculty of Philosophy, University of Sarajevo);
Milan Lovenjak (Filozofski fakultet Univerziteta u Ljubljani / Faculty of Arts, University of Ljubljana);
Marcel Burić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Faculty of Humanities and Social Sciences, University
of Zagreb); Branka Migotti (Zagreb, Hrvatska / Zagreb, Croatia); Salmedin Mesihović (Filozofski fakultet
Univerziteta u Sarajevu / Faculty of Philosophy, University of Sarajevo); Ivan Basić (Filozofski fakultet
Sveučilišta u Splitu / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split); Olga Pelcer-Vujačić
(Institut za istoriju Univerziteta Crne Gore / Historical institute of the University of Montenegro);
Siniša Bilić-Dujmušić (Hrvatsko katoličko Sveučilište u Zagrebu / Catholic University of Croatia);
Drago Župarić (Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu / Faculty of Philosophy, University of Sarajevo);
Bego Omerčević (Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli / Faculty of Philosophy, University of Tuzla);
Ivan Radman-Livaja (Arheološki muzej u Zagrebu / Archaeological Museum in Zagreb); Marko A. Janković
(Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu / Faculty of Philosophy, University of Belgrade);
Dejan Gazivoda (Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore / Center for Conservation and Archaeology
of Montenegro); Lucijana Šešelj (Filozofski fakultet u Sveučilištu u Rijeci / Faculty of Humanities and Social
Sciences, University of Rijeka); Diana Sergeeva Dobрева (Odsjek za kulturu i civilizaciju Univerziteta u
Veroni / Department of Cultures and Civilizations, University of Verona); Uroš Matić (Univerzitet u Inzbruck
/ University of Innsbruck) Mattia Vitelli Casella (University of Bologna); Danijel Džino (Macquarie
University), Dragana Mladenović (Univerzitet u Southampton, Fakultet za za humanistiku / University
of Southampton, School of Humanities) i Nada Bulić (Sveučilište u Zadru, Odjel za klasičnu filologiju /
University of Zadar, Department of Classical Philology)

SEKRETAR REDAKCIJE / SECRETARY OF THE EDITORIAL BOARD: Dženana Kurtović

RECENZENTSKI ODBOR / ADVISORY BOARD:

Adnan Busuladžić (Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu / Faculty of Philosophy, University of Sarajevo),
Nadežda Gavrilović Vitas (Arheološki institut, Beograd / Institute of Archaeology, Belgrade),
Maria Mariola Glavan (Sveučilište u Zadru, Odjel za klasičnu filologiju / University of Zadar, Department
of Classical Philology), Tomislav Karlović (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Faculty of Law, University
of Zagreb), Almir Marić (Fakultet humanističkih nauka Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru / Faculty
of Humanities "Džemal Bijedić" University of Mostar), Ina Miloglav (Filozofski fakultet Sveučilišta u
Zagrebu / Faculty of Philosophy, University of Zagreb), Gligor Samardžić (Filozofski fakultet Univerziteta
u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici / Faculty of Philosophy, University of Priština with
temporary seat in Kosovska Mitrovica), Vladimir P. Petrović (Balkanološki institut SANU / Institute for
Balkans Studies), Ljubica Perinić (Odsjek za arheologiju Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Zagrebu,
Hrvatske akademija znanosti i umjetnosti / Department of Historical and Social Sciences in Zagreb, Division
of Archaeology, Croatian Academy of Sciences and Arts), Slobodanka Prtija (Filozofski fakultet Univerziteta u
Banjoj Luci / Faculty of Philosophy, University of Banja Luka)

Udruženje za proučavanje i promoviranje ilirskog naslijeđa i
drevnih i klasičnih civilizacija
“BATHINVS”

Acta Illyrica

Godišnjak Udruženja BATHINVS
Godina VIII/Broj 8

SARAJEVO, 2024.

SADRŽAJ / CONTENTS

PREDGOVOR / FOREWORD 7

IZVORNI NAUČNI RADOVI, IZLAGANJA SA NAUČNIH SKUPOVA / ORIGINAL RESEARCH ARTICLES AND CONFERENCE PAPERS

Drago Župarić & Seada Brkan – *Lektisternij: bogovi za stolom u antičkom Rimu / Lectisternium: Gods at the Table in Ancient Rome* 17

Amra Šaćić Beća – *The Daorsi, Daorson, Municipium Diluntum, and the question of (dis)continuity / Daorsi, Daorson, Municipium Diluntum i pitanje (dis)kontinuiteta* 35

Goran Popović – *Dva rimska nadgrobna spomenika iz istočne Bosne / Two Roman Tombstones from Eastern Bosnia* 61

Ajla Šabanija Softić – *Utjecaj rudarstva na urbani razvoj Domavije / The Impact of Mining on the Development of Domavia* 75

Radmila Zotović – *Liberov kult na području istočnog dela rimske provincije Dalmacije / The Cult of Liber in the Eastern Part of the Roman Province of Dalmatia* 99

Salmedin Mesihović – *Tragovi kraja Aqu(a)e, njene municipalne jedinice i antičkog načina života na sarajevskom području / Traces of Ending of Aqu(a)e, its Municipal Unit and the Ancient Way of Life in the Sarajevo Area* 113

Ago Mujkanović – *“Arheološka istraživanja” Tome Dragičevića u sjeveroistočnoj Bosni / “Archaeological research” by Tomo Dragičević in Northeastern Bosnia* 135

Zdravko Lučić – *Wie wurde die Provinz Bithynien verwaltet? / Kako se upravljalo rimskom provincijom Bitinijom?* 161

BIOGRAFIJE I PRIKAZI / BIOGRAPHIES AND REVIEWS

Adnan Kaljanac – *ALOJZ BENAC – Povodom 110. godišnjice rođenja* 175

Meldin Kešetović – *Prikaz knjige: Ivan Matijević, Officium consularis provinciae Dalmatiae. Vojnici u službi namjesnika rimske Dalmacije u doba principata, Književni krug Split – Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2020, 208 str.* 181

Elma Džigal – Prikaz knjige: Predrag Novaković, <i>The History of Archaeology in the Western Balkans</i> , Ljubljana University Press, Ljubljana, 2021, 503 str.	185
Faris Šaćić – Prikaz knjige: Vladimir D. Mihajlović, <i>Rimsko nasleđe u Srbiji: nauka, prosveta i javnost / Roman Heritage in Serbia: Academia, Education and the Public</i> , Filozofski fakultet Novi Sad, Novi Sad, 2023, str. 558.....	191
UPUTSTVA AUTORIMA.....	197
AUTHOR GUIDELINES.....	203
UPUTSTVA RECENZENTIMA.....	209
REVIEWER GUIDELINES.....	211

GORAN POPOVIĆ, MA

Doktorand / PhD student

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

University of Sarajevo, Faculty of Philosophy

gopopovic@gmail.com

Izvorni naučni rad / Original research article

UDK/UDC 904:726.8(497.6 Raševo)

904:726.8(497.6 Konjević Polje)

DOI: 10.54524.2490-3930.2024.61

Primljen / Received: 11. 06. 2024.

Prihvaćen / Accepted: 28. 11. 2024.

Dva rimska nadgrobna spomenika iz istočne Bosne

Apstrakt: Ovaj rad istražuje rimske nadgrobne spomenike na teritoriji Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na nadgrobne spomenike iz Raševa i Konjević Polja. Istraživanje analizira dva spomenika, pravougaonu stelu iz Raševa i fragment stele sa trostrukom lučnom nišom iz Konjević Polja. Na steli iz Raševa, u gornjoj niši, prikazane su dve osobe. Natpisno polje oštećeno je usled delovanja prirodnih sila, ali je, ipak, moguće rekonstruisati poslednja dva reda natpisa. Nastanak nadgrobnog spomenika može se datirati u III vek. Nasuprot tome, stela iz Konjević Polja je samo fragmentarno sačuvana. U gornjoj niši prikazane su dve ženske i jedna muška osoba. Sve osobe jasno imaju naglašenu desnu ruku. Obe stele predstavljaju vredan izvor za proučavanje antičke prošlosti u regionu oskudnom pisanim i materijalnim izvorima.

Ključne reči: rimska stela, epigrafski spomenici, nadgrobni spomenici, Konjević Polje, Raševo, Domavia, rimska provincija Dalmacija, provincijalna rimska umetnost

Abstract: This paper investigates Roman funerary monuments in Bosnia and Herzegovina, with a particular focus on the tombstones from Raševo and Konjević Polje. The study analyzes two monuments: a rectangular stele from Raševo and a fragmentary stele with a triple-arched niche from Konjević Polje. On the Raševo stele, two figures are depicted in the upper niche. Although the inscription field has been damaged by natural elements, the last two lines of the inscription are partially reconstructable. This funerary monument is dated to the 3rd century. In contrast, the stele from Konjević Polje is preserved only in fragments. The upper niche depicts two female and one male figure, with each figure distinctly displaying an emphasized right hand. Both stelai represent valuable sources for studying ancient history in a region scarce in written and material sources.

Keywords: Roman stele, epigraphic monumets, funerary tombstones, Konjević polje, Raševo, Domavia, Roman province Dalmatia, provincial Roman art

Istraživanje i publikovanje rimskih epigrafskih spomenika na tlu Bosne i Hercegovine započelo je u drugoj polovini XIX veka. U tome su se posebno isticali Ćiro Truhelka, Frano Bulić i Karl Patsch.¹ Proces sakupljanja i objavljivanja rimskih natpisa nastavljen je i u Kraljevini Jugoslaviji, kao i nakon završetka Drugog svetskog rata. U tome su prednjačili Dimitrije Sergejevski i Ivo Bojanovski.² U prvim decenijama XXI veka više epigrafskih spomenika objavili su Ante Škegro, Amra Šaćić Beća i Salmedin Mesihović.³

Rimski epigrafski spomenici, mada često oštećeni zbog izloženosti vremenskim uticajima, još uvek se mogu pronaći na površini zemlje na prostoru današnje Bosne i Hercegovine. Oni predstavljaju značajan izvor, posebno u predelima gde nemamo puno podataka o antičkom dobu. Primere takvih spomenika možemo pronaći na planini Raševo, u opštini Milići i Konjević Polju, u opštini Bratunac (Karta 1). Mada pripadaju različitim lokalnim upravama rastojanje između njih iznosi samo oko 4 kilometra.

Na lokalitetu Mramorje u selu Raševo, na istoimenoj planini, nalazi se rimski nadgrobni spomenik u obliku stele, nepoznat ranijoj istoriografiji. Lokalitet je smešten na manjem uzvišenju sa koga se pruža pogled na dolinu reke Jadar i selo Konjević Polje.⁴ Dolinom Jadra prolazila je rimska putna komunikacija koja je povezivala Sirmijum sa Sarajevskim poljem, o kojoj pored ostataka ceste svedoče i otkriveni miljokazi.⁵ Jedan krak ove ceste se odvajao u Konjević polju i vodio do Domavije.

¹ Truhelka 1889a, 188–191; Truhelka 1889b, 306–308; Bulić 1891, 387–390; Patsch 1893, 700–707; Patsch 1894a, 711–719; Patsch 1894b, 765–769; Patsch 1895, 231–235; Patsch 1899, 69–124; Patsch 1904, 33–59; Patsch 1906, 151–181; Patsch 1910, 177–208.

² Sergejevski 1931, 19–24; Sergejevski 1932, 35–56; Sergejevski 1934a, 11–42; Sergejevski 1934b, 5–27; Sergejevski 1938, 95–131; Sergejevski 1940, 133–160; Sergejevski 1951, 301–310; Sergejevski 1965, 7–15; Bojanovski 1965, 101–110; Bojanovski 1967, 41–53; Bojanovski 1970, 5–18; Bojanovski 1977, 67–98; Bojanovski 1978, 115–126; Bojanovski 1982, 15–40.

³ Škegro 1997, 85–116; Škegro 1999, 27–37; Škegro 2003, 135–164; Škegro et al. 2008, 259–288; Šaćić 2014, 155–166; Bujak et al. 2014, 149–153; Popović et al. 2017, 184–202; Mesihović, Kaljanac 2012, 245–250; Silajdžić, Mesihović 2014, 121–126; Mesihović, Kapetanović 2022, 139–156.

⁴ Za njega sam saznao od planinara Miodraga Mijatovića iz sela Drinjača, u blizini Zvornika. Prvi put sam posetio ovaj lokalitet u novembru 2020. godine. Vremenski uslovi nisu dozvolili da izvršim detaljniju analizu spomenika. Gotovo četiri godine kasnije, 2. oktobra 2024. godine, ponovo u pratnji pomenutog planinara posetio sam selo Raševo. Miodragu Mijatoviću dugujem veliku zahvalnost za pomoći i doprinos tokom rada na ovom istraživanju.

⁵ Za više o rimskom putu videti: Ballif 1893, 38–40; Bojanovski 1981, 165–175; Popović 2019, 201–211.

Karta 1. Položaj Raševa i Konjević Polja na karti BiH (obradio G. Popović)

Rimska stela je visine 160 cm i dužine 62 cm, dok širina iznosi oko 25 cm (Sl. 1). Sastoji se od reljefnog prikaza dva pokojnika i pravougaonog natpisnog polja.⁶ Nadgrobni spomenik se nalazi u približno vodoravnom položaju. Gornji deo spomenika obuhvatilo je jedno stablo drveta koje je, u međuvremenu, posečeno. Delovanje prirodnih sila, pre svih kiše i snega, dovelo je do toga da je ne samo reljefna predstava pokojnika, već ceo spomenik veoma oštećen. Prema klasifikaciji Veljka Paškvalina ova stela bi pripadala tipu F pravougaoni stela sa nezasvođenim nišama.⁷ Na osnovu kategorizacije Edise Lozić ovaj spomenik bi pripadao tipu stela A1b, čiji se nastanak datira u III vek.⁸

U gornjem delu spomenika prikazane su dve osobe. Visina niše iznosi 55 cm, a dužina 45 cm. Oštećenja stele su izuzetno velika tako da nije moguće sa sigurnošću odrediti pol pokojnika. Izduženo lice i kratka kosa moglo bi da sugerise da je na levoj strani prikazana muška osoba (Sl. 3). Između niše i natpisnog polja nalazi se prazan prostor za koji osnovano možemo pretpostaviti da je bio ukrašen reljefom.

⁶ Zahvaljujem se dr. Amri Šaćić Beća na stručnim sugestijama i pomoći u čitanju fragmentarnog natpisa, čime je značajno doprinela razumevanju ovog rada.

⁷ Paškvalin 2012, 158.

⁸ Lozić 2021, 49.

Natpisno polje je visine 60 cm i dužine 45 cm. Natpis se nalazi unutar profilisanog okvira. Gornji deo teksta je izgubljen, ali se dva poslednja reda, koja su bila prekrivena zemljom delimično mogu rekonstruisati (Sl. 2).

Slika 1. Rimski stela iz Raševa (snimio: G. Popović)

Slika 2. Donji deo natpisnog polja (snimio: G. Popović)

Rekonstrukcija natpisa:

[D(is) M[anibus]?)

[-----]

[-----]

[-----]

[-----]

sibi e[t]

s[uis] v[ivus]/ [fecit]

Prevod: *Bogovima Manima ... za sebe i svoje za života.*

U neposrednoj blizini rimskog nadgrobnog spomenika nalaze se ostaci objekta kružnog oblika. S obzirom na to da se nalazi na dominantnom vrhu sa koga se mogla nadgledati rimska putna komunikacija u dolini Jadra možemo pretpostaviti da je u pitanju fortifikacijski objekat.

Na lokalitetu Mramorje smještena je i manja nekropola srednjovekovnih nadgrobnih spomenika, po kojoj je lokalitet i dobio ime. Od dvanaest stećaka jedanaest je u obliku stele, dok je samo jedan oblika sarkofaga.⁹ Od reljefnih ukrasa samo jedna stela sadrži dve spirale.¹⁰

Slika 3. Reljefni prikaz pokojnika na spomenika iz Raševa (snimio: G. Popović)

Druga stela nalazi se u Konjević Polju, u blizini džamije, na parceli čiji je vlasnik Edhem Selima Mumin.¹¹ U pitanju je ulomak stele koja se ne nalazi *in situ*.¹² Pripada

⁹ Veoma je moguće da se na ovom mestu nalazi i više stećaka, ali zbog gustog rastinja nije bilo moguće pregledati ceo lokalitet.

¹⁰ Za više o srednjovekovnim nadgrobnim spomenicima u obliku stele videti: Popović 2020, 105–120.

¹¹ Informacije o postojanju rimskog nadgrobnog spomenika u Konjević Polju dobio sam od Željka Božića, na čemu mu se od srca zahvaljujem.

¹² Informacije o steli dobijene od lokalnog stanovništva su kontradiktorne. Jedni su tvrdili da je oduvek bila na mestu gde se sada nalazi, a drugi da je prenesena da služi kao međa između dve njive. Prema izjavi Alije Mumina, stelu je jedan njegov komšija ugradio u štalu, ali se njen krov ubrzo zapalio. Nakon toga stela je vraćena na mesto na kome se prethodno nalazila. S obzirom na to da se

tipu pravougaone dvospratne arhitektonske stele sa trostrukom lučnom nišom. Sačuvan je samo gornji deo spomenika i samo mali deo natpisnog polja. Visina ulomka stele iznosi 86 cm, dužina 80 cm, a širina 17 cm (Sl. 4). Niša sa reljefnom predstavom visine je 48 cm i dužine 66 cm. Između reljefne predstave i natpisnog polja nalazi se srednja niša visine 16 cm. Sa obe strane reljefnog prikaza nalazi se stilizovana predstava tri stuba (Sl. 5).

Na steli su prikazane dve ženske i jedna muška osoba. Sve tri osobe predstavljene su sa otkrivenom desnom rukom, savijenom u laktu. Ruka muškarca je znatno većih dimenzija i dužine u odnosu na ruke dve ženske osobe. Reljefni prikaz osobe u sredini, sa manjom glavom i rukom, odaje utisak da se radi o mladoj ženskoj osobi.

Klasifikacija stela prema obliku koje su uradili, najpre Paškvalin, a zatim i Lozić ne poznaje trostruku polukružnu nišu tako da se ovaj spomenik ne može svrstati ni u jednu kategoriju. Međutim, stele sa više lučnih niša nisu nepoznanica u istočnoj Bosni. Dve stele sa dvostrukom lučnom nišom pronađene su u selu Tegari i Gradini u selu Sase, gde se nalazila antička Domavija.¹³

Slika 4. Stela iz Konjević Polja (snimio: G. Popović)

nalazi na sredini strme padine na čijem vrhu se nalaze bunari koji snabdevaju vodom selo, mišljenja sam da je rimski spomenik mogao biti pronađen prilikom gradnje tih bunara, ili prilikom kopanja šahte koja se nalazi u neposrednoj blizini spomenika. Zbog strmog terena male su mogućnosti da je prenesen iz ravnice.

¹³ Paškvalin 2012, 126; 169–170.

Slika 5. Reljefni prikaz na steli iz Konjević Polja (snimio: G. Popović)

Zaključak

Mada oštećeni usled dugotrajne izloženosti prirodnim elementima, rimski nadgrobni spomenici iz Raševa i Konjević Polja, i dalje pružaju vredne informacije, posebno što se nalaze u oblasti oskudnoj arheološkim i istorijskim podacima. Na planini Raševo nalazi se pravougaona stela sa nezasvođenim nišama. Na njoj su prikazane dve osobe, najverovatnije bračni par. Datacija spomenika na osnovu forme, ali i formule koja se pojavljuje na dnu natpisnog polja dozvoljava nam da nastanak spomenika datiramo u II ili III vek.¹⁴ Ostaje nepoznanica da li se stela nalazi *in situ*. S obzirom na to da je smeštena na istoj lokaciji kao i srednjovekovna nekropola, postoji mogućnost da je donesena sa nekog drugog, obližnjeg mesta i postavljena na srednjovekovni grob.

U Konjević Polju nalazi se ulomak stele sa trostrukom lučnom nišom, koje su veoma retke u unutrašnjosti rimske provincije Dalmacije. Na spomeniku je prikazana porodica, otac i majka na krajevima, a kćerka u sredini. Stela je pretrpela značajna oštećenja tako da se, izuzev glava na njoj, mogu videti jedino reljefne predstave ruku.

¹⁴ Nastanak epigrafski spomenika koji sadrže *V(ivus) F(ecit)* u kombinaciji sa *sebi et suis* tipična je za period ranog principata (Alföldy 1969, 29); Paškvalin pojavu ovih spomenika vezuje za II i III vek (Paškvalin 2012, 30).

Za razliku od planine Raševo o kojoj nemamo ranijih nalaza iz antičkog perioda to nije slučaj sa Konjević Poljem. Prema Bojanovskom, ovde se nalazilo rimsko naselje na šta ukazuju temelji zgrada i rimske opeke.¹⁵ Prilikom rekonstrukcije puta 1968. godine u Konjević Polju pronađen je rimski sarkofag, dok je u obližnjoj Novoj Kasabi evidentiran ulomak nadgrobnog spomenika.¹⁶ U Konjević Polju nalazila se i značajna raskrsnica rimskih puteva. Od rimske putne komunikacije Sirmijum – Sarajevsko polje na ovom mestu se odvajao jedan putni pravac koji je vodio do Domavije i Skelana (*Municipium Malvesiatium?*).¹⁷ Stela u Konjević Polju može se dovesti u vezu sa rimskim naseljem koje se tu nalazilo i nekropolom, koja je verovatno bila u neposrednoj blizini rimske ceste. S druge strane, nadgrobni spomenik na planini Raševo ne može se povezati sa postojanjem naselja u njegovoj blizini. Po mom mišljenju, tokom srednjeg veka stela je donesena sa nekog obližnjeg lokaliteta da služi kao nadgrobni spomenik. Na to ukazuje postojanje srednjovekovne nekropole koja se nalazi na istom lokalitetu kao i rimski spomenik.

¹⁵ Bojanovski 1981, 147.

¹⁶ Bojanovski 2001, 164–212.

¹⁷ Truhelka 1891, 239–245; Bojanovski 1981, 177–180.

Summary: Two Roman Tombstones from Eastern Bosnia

The Roman funerary monuments discovered in the villages of Raševo and Konjević Polje represent a valuable source for studying ancient society in a region lacking historical records, with material sources being extremely rare. The monument in Raševo consists of a rectangular stele featuring two figures in the upper niche, while the inscription field, though damaged by prolonged exposure to natural elements, allows for a partial reconstruction of the text. The inscription on the stele reads:

[D(is) M[anibus]?)
[-----]
[-----]
[-----]
[-----]
sibi e[t]
s[uis] v[ivus]/ [fecit]

Based on its formal characteristics and inscription formula, this monument is dated to the 3rd century. The monument from Konjević Polje, preserved only in fragments, represents a rare example of a stele with a triple-arched niche found within the interior of the Roman province of Dalmatia. In the upper niche, three figures—two female and one male—are depicted, each with an emphasized, raised right arm bent at the elbow. This stele portrays a family, with the father and mother on either side and their daughter in the center. Given the daughter's notably smaller head and arm relative to the parents, it can be inferred that she passed away at a young age. Despite the damage, this monument retains clear artistic and social elements, crucial for understanding local Roman iconography and customs.

The site of Raševo is located on an elevated position overlooking the Jadar River valley and a Roman road that connected Sirmium with the Sarajevo plain. Near the stele are the remains of a circular structure, likely used for monitoring and securing the Roman road. In Konjević Polje, according to the research of Ivo Bojanovski, a Roman settlement was located. This settlement held strategic importance as it lay along major Roman routes connecting Sirmium with Domavia and Municipium Malvesiatium.

BIBLIOGRAFIJA

Literatura

- Alföldy 1969 – G. Alföldy, *Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia*, Carl Winter, 1969.
- Ballif 1893 – Ph. Ballif, *Römische Strassen in Bosnien und der Hercegovina*, Bosnisch-Hercegovinischen Landesmuseum, 1893.
- Bojanovski 1965 – I. Bojanovski, Arheološki pabirci sa područja antičke Domavije (Ager Coloniae Metalli Domaviani). *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne* 6, Muzej Istočne Bosne, 101–110.
- Bojanovski 1967 – I. Bojanovski, Rimski kameni spomenici iz Rogatice. Antički urbani centar u Rogatici, *Naše starine* 11, Zavod za zaštitu spomenika kulture S.R. Bosne i Hercegovine, 41–53.
- Bojanovski 1970 – I. Bojanovski, Nova epigrafska potvrda Delminiuma sa Duvanjskog polja, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, N. S. 25, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 5–18.
- Bojanovski 1977 – I. Bojanovski, Rimski natpisi iz doline Trebišnjice, *Tribunia* 3, Muzej Hercegovine, 67–98.
- Bojanovski 1978 – I. Bojanovski, Dva rimska vojnička natpisa iz okolice Ljubuškog (Novi natpis veterana leg. XV Apolinaris), *Tribunia* 4, Muzej Hercegovine, 115–126.
- Bojanovski 1981 – I. Bojanovski, Prilozi za topografiju rimskih i predrimskih komunikacija i naselja u rimskoj provinciji Dalmaciji (s posebnim obzirom na područje Bosne i Hercegovine), III – Prilog proučavanju antičkih naselja i komunikacija u istočnoj Bosni. *Godišnjak* 19, Centar za balkanološka ispitivanja 17, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 125–199.
- Bojanovski 1982 – I. Bojanovski, Noviji rimski epigrafski nalazi s Glamočkog polja. Epigraphica Salviatica recentiora, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, N. S. 36, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 15–20.
- Bojanovski 2001 – I. Bojanovski, Rimski grobni nalaz iz Konjević-polja u istočnoj Bosni, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu* 48/49, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 164–212.
- Bulić 1891 – F. Bulić, Rimski nadpisi u Srebrenici, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 3 (4), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 387–390.
- Bujak et al. 2014 – E. Bujak, S. Mesihović, A. Šaćić, Epigrafski spomenik iz Donje Šibenice kod Jajca, *Godišnjak* 43, Centar za balkanološka ispitivanja, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 149–153.

- Lozić 2021 – E. Lozić, *Funerary Monuments in the Interior of the Roman Province Dalmatia*, E-Monographiae Instituti Archaeologici Sloveniae 11, ZRC SAZU, Institut za arheologiju, 2021.
- Mesihović, Kaljanac 2012 – S. Mesihović, A. Kaljanac, Novootkriveni antički epigrafski spomenik iz Ljusine kod Bosanske Krupe, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, N. S. 53, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 245–250.
- Mesihović, Kapetanović 2022 – S. Mesihović, M. Kapetanović, Novopronađeni epigrafski spomenik princepsa Mezeja u Jajcu, *Acta Illyrica* 6, Udruženje za proučavanje i promoviranje ilirskog naslijeđa i drevnih i klasičnih civilizacija Bathinvs, 139–156.
- Patsch 1893 – K. Patsch, Rimski natpisi iz doline Lašve, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 5 (4), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 700–707.
- Patsch 1894a – K. Patsch, Rimske starine iz Goražda, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 6 (1), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 53–56.
- Patsch 1894b – K. Patsch, Dva rimska natpisa iz Pecke, Brdo kod Jajca, Šaridi kod Jajca, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 6 (4), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 765–769.
- Patsch 1895 – K. Patsch, Ruševina u selu Doljanima i rimski natpisi ondje nađeni, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 7 (2), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 231–235.
- Patsch 1899 – K. Patsch, Arheološko-epigrafska istraživanja, Dolina gornje Cetine u rimsko doba, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 11 (2), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 69–124.
- Patsch 1904 – K. Patsch, Arheološko-epigrafska istraživanja o povijesti rimske pokrajine Dalmacije, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 16 (1), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 33–59.
- Patsch 1906 – K. Patsch, Arheološko-epigrafska istraživanja povijesti rimske provincije Dalmacije, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 18 (2), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 151–181.
- Patsch 1910 – K. Patsch, Prilozi našoj rimskoj povijesti, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 22 (1), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 177–208.
- Paškvalin 2012 – V. Paškvalin, *Antički Sepulkralni spomenici s područja Bosne i Hercegovine*, Djela LXXXIII, Centar za balkanološka ispitivanja 9, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2012.
- Popović et al. 2017 – G. Popović, E. Veletovac, A. Šaćić, Recently discovered Basilica from Late Antiquity and a Tombstone Stela from Mramorak near Osmaci, *Godišnjak* 46, Centar za balkanološka ispitivanja, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 184–202.

- Popović 2019 – G. Popović, Milestones from the Roman Road Drinjača – Sarajevsko polje, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini* 49/3, Filozofski fakultet, 201–211.
- Popović 2020 – G. Popović, Mapiranje srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika na području opštine Osmaci, *Godišnjak* 49, Centar za balkanološka ispitivanja, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 105–120.
- Sergejevski 1931 – D. Sergejevski, Rimski spomenici iz Livna i Prekaje, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 43, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 19–24.
- Sergejevski 1932 – D. Sergejevski, Spatantike Denkmaler aus Zenica, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 44, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 35–56.
- Sergejevski 1934a – D. Sergejevski, Rimski groblja na Drini, Bratunac, Domavija, Tegare, Župa, Velika Gostilja, Klašnik, Štitarevo Donje, Stari Brod, Fočanski srez, Kunovo, Gornji Čestina, Vrbica, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 46, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 11–42.
- Sergejevski 1934b – D. Sergejevski, Rimski natpisi iz Bosne, *Spomenik Srpske Kraljevske Akademije* 78, Srpska kraljevska akademija, 5–27.
- Sergejevski 1938 – D. Sergejevski, I. Rimski spomenici iz Bosne. II. Rimski natpisi iz Bosne, *Spomenik Srpske Kraljevske Akademije* 88, Srpska kraljevska akademija, 95–131.
- Sergejevski 1940 – D. Sergejevski, Rimski natpisi iz Bosne, Uzičkog kraja i Sandžaka, *Spomenik Srpske Kraljevske Akademije* 93, Srpska kraljevska akademija, 133–160.
- Sergejevski 1951 – D. Sergejevski, Novi i revidirani rimski natpisi, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu*, N. S. 6, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 301–310.
- Sergejevski 1965 – D. Sergejevski, Žrtvenik Dolihena i Kasija, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu*, N. S. 20, Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 7–15.
- Silajdžić, Mesihović 2014 – T. Silajdžić, S. Mesihović, Votivna ara Jupitera Kapitolskog, *Godišnjak* 43, Centar za balkanološka ispitivanja, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 121–126.
- Šaćić 2014 – A. Šaćić, Četiri do sada neobjavljena epigrafska spomenika, *Godišnjak* 43, Centar za balkanološka ispitivanja, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 155–166.
- Škegro 1997 – A. Škegro, Inscriptiones latinae et graecae Bosniae et Hercegovinae, *Opuscula archaeologica* 21, Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 85–16.

- Škegro 1999 – A. Škegro, Tri rimska natpisa iz zapadne Hercegovine, *Radovi: Razdio povijesnih znanosti* 25, Filozofski fakultet Zadar, 27–37.
- Škegro 2003 – A. Škegro, Rimski spomenici iz Bosne i Hercegovine, *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* 36, Arheološki muzej u Zagrebu, 135–164.
- Škegro et al. 2008 – A. Škegro, M. Šimić, M. Marić, Epigraphica nova Pelvensia, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 41, Arheološki muzej u Zagrebu, 259–288.
- Truhelka 1890a – Ć. Truhelka, Rimski natpisi u Bosni i Hercegovini, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 2 (2), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 188–191.
- Truhelka 1890b – Ć. Truhelka, Dva rimska natpisa iz Bosne, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 2 (3), Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 306–308.
- Truhelka 1891 – Ć. Truhelka, Rimska cesta u kotaru srebreničkom, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* 3 (3) Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 239–245.